

การพัฒนาแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท
ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

The Development of Model for Prevention and Resolution of the Conflicts
Caused by the Juveniles in the Twentieth Century with
Buddhist Methodology

พระครูกิตติวรราช¹, พระครูพิศิษฐ์ธรรมนิเทศ², พระครูวิกรมธรรมธัช³,
จิราภรณ์ ผันสว่าง⁴, ปิยะสุดา เพชรอาเว⁵, อมรรัตน์ ผันสว่าง⁶,
ระพีพัฒน์ หาญโสภ⁷

Phrakhrukitiwarathorn¹, Phrakhrupisitthammanites², Phrakhruwikromthammathach³,
Jiraporn Phansawang⁴, Piyasuda Petcharavet⁵, Amornrat Phansawang⁶,
Rapeepat Hansopa⁷
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Udomkiatthongpan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพและทดลองความสอดคล้องของแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยใน

^{1,3,4,5} มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

^{1,3,4,5} Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

² มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² Mahamakut Buddhist University, Thailand.

⁶ โรงเรียนนาจิววิทยาสรรค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

⁶ Na-ngewwitthayasan School. KhonKaen Provincial Administrative Organization, Thailand.

⁷ โรงเรียนบ้านวังมน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1

⁷ Ban Wangmon School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1, Thailand.

*ได้รับบทความ: 27 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 5 กันยายน 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 11 กันยายน 2563

ศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูประชา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมระหว่าง 1)การวิจัยเชิงปริมาณ และ 2)การวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นแบบดำเนินการคู่ขนานในประเด็นวิจัยเดียวกันทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาเอกสารหลักฐานซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พื้นที่และเป้าหมายที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม 1)ผู้บริหารและครู 2)เยาวชนนักเรียนนักศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ3)ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านเยาวชน จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้กระบวนการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูประชา ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชน พบว่า มี 2 สาเหตุหลัก คือปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยภายใน คือ สาเหตุที่เกิดจากตัวของเยาวชนเอง และปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอก พบว่า มี 6 สาเหตุ ได้แก่ 1)สถาบันครอบครัว 2)สภาพแวดล้อม ชุมชน และสังคม 3)สถาบันการศึกษา 4)กลุ่มเพื่อนพ้อง 5)กระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 6)สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูประชา พบว่า มี 8 แนวทาง ได้แก่ 1)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล(เยาวชน) 2)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง 3)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม 4)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา 5)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย 6)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ 7)แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น 8)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธรูประชาตามหลักไตรสิกขา 2. ผลการประเมินประสิทธิภาพและทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูประชาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. การป้องกันและแก้ไขปัญหา 3. การทะเลาะวิวาท

ABSTRACT

The objective of the research article were 1) to create and develop a form of prevention and problem solving of Thai youth in the 21st century, 2) to assess the effectiveness and to experiment with the consistency of the prevention and problem-solving patterns of Thai youth in the 21st century. the researchers developed with empirical data. research Use a mixed research methodology Between Quantitative research and Multi-case study research It is a parallel operation. In the same research, both quantitative from the questionnaire, qualitatively from interviews with stakeholders, and study the evidence which links data from open-ended queries to analyze and discuss the results in conjunction with qualitative data collection areas and targets used for this research The researchers conducted a specific study of the data into three groups, administrators and teachers. 2) Youth students in educational institutions affiliated with the Office of secondary education area and the Northeast District Vocational Education Commission and 3) Experts and qualified. Experienced youth operations 20 photos/person, The tool used in this research is an open-ended questionnaire, a scaling type query, using Delphi technical research.

The results showed that; 1. the creation and development of the prevention and problem-solving model of Thai youth in the 21st century consisted of factors that contributed to the controversy of youth. There are two main causes: personal or internal factors: the cause of the youth itself and the environment or external factors. 1) family institution, 2) environment, 3) educational institutions, 4) friends, brothers, 5) justices and related laws and 6) social media. In 2014, the Thai Public Company Limited 21st Century Thai Public It found that there were 8 guidelines: 1) Guidelines for preventing controversy by individuals (youths), 2) guidelines to prevent dispute problems by families or parents, 3) guidelines for preventing controversy by society and the environment, 4) guidelines for preventing controversy by institutions, 5) guidelines for preventing controversy by the judicial and legal process, 6) guidelines for preventing controversy by social media, 7) guidelines for supporting, promoting and rehabilitating after a controversial event, 8) guidelines for preventing controversy by Buddhist-based. 2. The Researchers found that the researchers developed a more effective and consistent

approach to preventing and resolving the controversy of Thai youth in the 21st century. It was found that the pre-trial level was statistically significantly higher than at .05.

Keywords : 1. Development of Model 2. Prevention and Tackle 3. Controversy

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชการที่ 9 ทรงมีพระบรมราโชวาท พระราชทานในพิธีพระราชทาน ปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์วันที่ 18 กันยายน 2504 ความตอนหนึ่ง “...การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยความรู้รอบตัวและหลักศีลธรรมประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ดีแต่ ขาดความยั้งคิด นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ ก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมของมนุษย์...” จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชการที่ 9 ให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรม กล่าวคือ การอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข อันหมายถึง การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ซึ่งสอดคล้องกับ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคนและความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 65) ซึ่งรัฐบาลได้มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศ โดยตั้งเป้าให้เป็นประเทศไทย 4.0 ที่มีเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม 4.0 เป็นฐานหลักสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) รัฐบาลมีนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 12 (2560-2561) เกี่ยวกับคุณภาพของมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ นพดล กรรณิกา (2552 : 48) เห็นว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตของเยาวชนซึ่งปัจจุบันพบปัญหาเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทแรงضبเคลื่อนที่อยู่เหนือภาวะความถูกต้องทางศีลธรรม ด้วยปัจจัยภายในที่เป็นตัวต้นเหตุ ความอยากได้ อยากมี อยากเป็นที่ปราศจากปัญญาเป็นตัวควบคุม ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นจึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องค่านิยม ยาเสพติด อาชญากรรมทางเพศ และการกระทำความรุนแรง การทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดจากความเจริญทางด้านวัตถุส่งผลให้เยาวชนแสวงหาความสุขทางกายจนนำมาสู่การขาดดุลความสุขทางจิตใจ ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจ พบว่า สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน ร้อยละ 60.8 พบเห็นภาพการใช้อาวุธ เช่น อาวุธปืน มีด ทำร้ายกันบ่อยๆ รองลงมาคือ ร้อยละ 57.5 พบเห็นภาพการต่อสู้ทำร้ายร่างกายกันบ่อยๆ ร้อยละ 51.4 พบเห็นภาพของสงครามและการฆาตกรรม บ่อยๆ และมีพฤติกรรมการคุกคามทางเพศ การพูดจาหยาบคาย ต่ำ

ท้อแท้เสียใจกัน การทะเลาะวิวาทของคนในครอบครัว การทำกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ เล่นเกมคอมพิวเตอร์หรือเกมออนไลน์ประเภทเกมต่อสู้ ตีมีสุรา หรือของมีเงินเมา เทียวกลางคืน หนีเรียน เล่นการพนัน เข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนบุกยกพวกตีกัน ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นโดยใช้กำลัง ใช้สิ่งเสพติดประเภทต่างๆ และทะเลาะกับผู้อื่นโดยใช้อาวุธจากผลการสำรวจบ่งชี้ถึงพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นที่นับวันจะเสื่อมลง และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างปี 2556-2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันรวมจิตติ พบว่า เยาวชนอายุ 13-18 ส่วนระดับอุดมศึกษา 21.43 และเยาวชนพกอาวุธร้ายแรง ดาบ มีด และปืน 35.18 และจะมีความแนวโน้มจะเริ่มมาก จะเห็นได้ว่าสาเหตุการเกิดปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่นส่วนหนึ่งเกิดจากวัยรุ่นปัจจุบัน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการมอมเมาผลิตเพลลินสุกสนานกับสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในรูปแบบต่างๆ ทำให้ขาดการควบคุมตนเองอันเนื่องมาจากการถูกรอบล้อมด้วยมรสุมของอบายมุขและวัตถุนิยม ทำให้ไม่สามารถบังคับตนเองให้กระทำคุณงามความดีได้(สมทรัพย์ สุขอนันต์, 2546 : 20; กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549 : 53) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันต่างๆในสังคมต้องทบทวนเกี่ยวกับพื้นฐานโครงสร้างการอบรมเลี้ยงดู การให้การศึกษาก่อสร้างกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ครบวงจร โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมมนุษย์ ที่เป็นเป้าหมายหล่อหลอมทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าของสังคม ผู้ปกครอง ต้องให้การศึกษารอบอบเลี้ยงดู และส่งเสริมให้เยาวชนได้แสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมที่ถูกต้องและส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มาก (พระสรวิชัย อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2553 : 253-261) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลโซเซียลมีเดียและการเข้าถึงข้อมูลสื่อสารได้อย่างไรพร้อมแดน จึงสมควรที่ต้องมีการทบทวนเกี่ยวกับมาตรการการป้องกันแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนด้วยพุทธวิธี โดยพัฒนารูปแบบ วิธีการ และสร้างสรรค์นวัตกรรมองค์ความรู้ปลูกจิตสำนึกและพฤติกรรมของเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักธรรมมาบูรณาการ ดังเช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2548 : 28) ได้นำเสนอหลักธรรมไตรสิกขาศีล สมาธิ และปัญญาที่ถือว่าเป็นระบบที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นองค์รวม และพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ การพัฒนามนุษย์ด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อฝึกได้ผลจนสิ่งที่ฝึกนั้นกลายเป็นวิถีชีวิตของเขามันก็กลายเป็นมรรคไป และเมื่อมรรคเกิดขึ้นแล้วก็พาเข้าถึงจุดหมายของการศึกษาหรือการพัฒนา นั่นคือ อิสราภาพที่ปลอดภัย ปราศปัญหา ก่อให้เกิดสันติภาพสันติสุขต่อไปได้

ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาดังกล่าวข้างต้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก หากปัญหานี้ยังมิได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ความมั่นคง และการพัฒนาประเทศทั้งใน

ด้านเศรษฐกิจสังคมและการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างและพัฒนา รูปแบบการป้องกันแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนด้วยพุทธวิธีเพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไป เป็นข้อมูลหรือแนวทางในการเสนอมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงของ เยาวชน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอเป็นนโยบายของรัฐบาลและเอกชนเพื่อในการป้องกันแก้ไข ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนสังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชน ไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

2.2 เพื่อประเมินประสิทธิภาพและทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับรูปแบบรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะ วิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี และเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้ความ เข้าใจในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้

3.2 ได้รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21

3.3 ได้แนวทางในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชน ไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สร้างและพัฒนา รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยใน ศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยใช้กระบวนการวิจัยตาม เทคนิคเดลฟาย(Delphi techniques) เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี สร้างและพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านเพื่อคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ และ

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน โดยใช้กระบวนการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย(Delphi techniques) ประกอบด้วย 4 รอบ ได้แก่ รอบที่ 1 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อนำความคิดเห็นมาวิเคราะห์และสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ รอบที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 รูป/คน ในกรอบที่ 1 ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของความตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่นของเครื่องมือแล้วนั้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามอีกครั้ง จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รอบที่ 3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าที่มีรายละเอียดจากรอบที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน ชุดเดิมมาตอบแบบสอบถามอีกครั้ง โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 รูป/คน เพื่อประกอบการพิจารณาตรวจสอบในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง รวมข้อมูลสมบูรณ์รายงานเป็นรูปเล่มและเสนอร่างคู่มือต่อไป และรอบที่ 4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทดลองกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 คน เพื่อประกอบการพิจารณาในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง

2. ประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามประมาณค่า(Rating Scale) มี 2 ตอน คือ แบบสอบถามระดับความเหมาะสมและประสิทธิภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูที เป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 65 ข้อ ประกอบด้วย 8 ประเด็น ได้แก่ 1)การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล 2)การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง 3)การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม 4)การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา 5)การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย 6)การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ 7)การสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น และ 8)การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธรูที และ แบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความต้องการในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูที ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และสาเหตุการทะเลาะวิวาทเป็นอย่างไร มาตรการการป้องกัน และการแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน อ้างถึง ที่ จว 29/2562 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2563 การประชุมครั้งที่ 4/2562 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 มติที่ 29/2562

เก็บข้อมูลจากกลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 คน กลุ่มที่ 2 เยาวชนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) เฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง โดยใช้วิธีวิธีสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 375 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติพื้นฐานเพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางพร้อมบรรยายสรุป ผลการวิจัยโดยใช้เกณฑ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยและการใช้สถิติในการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางโดยใช้หลักจักรสี่ ใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Dependent

5. ผลการวิจัย

5.1 การสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มี 2 สาเหตุหลัก คือ 1)ปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยภายใน คือ สาเหตุที่เกิดจากตัวของเยาวชนเอง และ 2)ปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอก มี 6 สาเหตุ ได้แก่ 1)สถาบันครอบครัว 2)สภาพแวดล้อม ชุมชน และสังคม 3)สถาบันการศึกษา 4)กลุ่มเพื่อนที่น้อง 5)กระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 6) สื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธีตามหลักไตรสิกขา พบว่า ประกอบด้วย 8 แนวทาง ได้แก่ 1)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล (เยาวชน) 2)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง 3)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม 4)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา 5)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรมและกฎหมาย 6)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ 7)แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น 8)แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธีตามหลักไตรสิกขา

5.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพและทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี อภิปรายผลว่า แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล (เยาวชน) การรู้เท่าไม่ถึงการณ์การมีประสบการณ์การทะเลาะวิวาทในอดีตต้องการแก้แค้น การขาดเป้าหมายในชีวิต การขาดความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง การเห็นแก่ตัว การหึงหวงเรื่องชู้สาว และการถูกทำให้เสียหน้านับเป็นความบกพร่องภายในจิตใจทำให้เกิดความผิดปกติด้านบุคลิกภาพและลักษณะนิสัย รวมทั้งแรงขับของฮอร์โมนในขั้นตอนการพัฒนาการช่วงวัยรุ่นที่มีคำจำกัดความว่า (โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันท์, 2548 : 141) โดยปกติแล้ววัยรุ่นมักมีความปรารถนาอย่างรุนแรง ขาดความยั้งคิด อารมณ์วู่วามเปลี่ยนแปลงขึ้นลงง่าย ชอบทำอะไรตามใจตนเอง ขาดการพิจารณาไตร่ตรอง (วิชา มหาคุณ, 2551 : 37) ส่วนวัยรุ่นที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นเปรียบเสมือนต้นไม้ที่เติบโตมาโดยไร้รากแก้ว คือ ไม่ได้ได้รับการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนเรื่องหลักคุณธรรมศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ศีล 5 ที่เป็นหลักพื้นฐานของชีวิต (พระมหามนตรี ประทุมวรรณ, 2551 : ง) เยาวชนกลุ่มนี้มักมีปัญหาด้านภูมิหลังชีวิต ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีลักษณะมุ่งมั่นคาดหวังวางแผนชีวิตในอนาคตค่อนข้างต่ำ ถูกกระตุ้นให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทได้ง่าย ทั้งนี้รวมถึงการมีความต้องการศักดิ์ศรีและการยอมรับซึ่งเป็นความต้องการขั้นที่ 4 ตามทฤษฎีลำดับขั้นของความ ต้องการ Maslow's Hierarchy of Needs

6.2 การประเมินประสิทธิภาพและทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี อภิปรายผลว่า แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครองสอดคล้องกับ ยิ่งภัสสร พิมพิสัย (2555 : 29) เห็นว่า การป้องกันปัญหาทะเลาะวิวาทต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อน บิดามารดาต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีเวลาให้กัน สอนให้เคารพกฎหมายและศีลธรรม สมาชิกในครอบครัวมีการเอื้อเฟื้อ สร้างความอบอุ่น เป็นกัลยาณมิตร มีการพูดคุยปรึกษาหารือแก้ปัญหาาร่วมกัน เมื่อทำผิดให้อภัย ให้กำลังใจและโอกาสปรับปรุงตัว สอนให้หลีกเลี่ยงการทำผิด ไม่ทะเลาะทำร้ายร่างกายกัน ยอมรับฟังความคิดเห็น และให้ความยุติธรรมโดยคนที่ใกล้ชิดคือพ่อแม่ บุคคลและสิ่งแวดล้อมในครอบครัวมีอิทธิพลครอบงำต่อตัวตน พฤติกรรมและการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของเยาวชน (พรชัย ชันดี, 2553 : 213-234) พ่อแม่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการช่วยลูกให้พ้นจากวงจรความรุนแรง วิธีการง่ายๆแต่ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คือพูดคุยเกี่ยวกับการลดหรือกำจัดความรุนแรง การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธี

เปิดโอกาสหรือพยายามเสริมสร้างความไว้วางใจทำให้ลูกสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้เมื่อมีความไม่สบายใจ ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องจับตามองสังเกตและรับพูดคุยกับลูกเมื่อเริ่มมีสัญญาณของความผิดปกติในการจัดการด้านสื่อต่างๆ สิ่งที่คุณแม่ควรทำ คือ จำกัดการใช้เวลาในการเล่นมือถือ สมาร์ทโฟน เล่นเกมให้ไม่เกินวันละสองชั่วโมง ห้ามปรามลูกดูภาพยนตร์หรือคลิปวิดีโอที่ใช้ความรุนแรงหรือมีภาพการใช้อาวุธ แต่ถ้าห้ามไม่ได้ผู้ปกครองควรอยู่ด้วย และร่วมพูดคุยกัน ช่วยกันคิดวิเคราะห์หาเหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ หาวิธีการแก้ไขปัญหาและต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการรับมือกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันโดยไม่ใช้ความรุนแรง เมื่อมีความขัดแย้งหรือเกิดการทะเลาะกันต้องพยายามระงับและควบคุมอารมณ์ ใช้เวลาทบทวนและคิดค้นหาวิธีรับมือกับความรู้สึกโกรธของตัวพ่อแม่เองก่อน ร่วมกันคิดวิเคราะห์เลือกทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดและสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน โดยแน่ใจว่าลูกๆ เข้าใจกฎเกณฑ์และผลที่จะตามมาหากกระทำผิด ติดตามดูแลให้ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด ห้ามพกพาอาวุธเด็ดขาดเพราะถ้าอนุญาตหรือไม่ใส่ใจห้ามปรามเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ใช้ความรุนแรงได้ง่ายขึ้น ปิดโอกาสการเข้าถึงอาวุธต่างๆ โดยเฉพาะปืนที่ต้องเก็บไว้อย่างมิดชิดและต้องคอยบอกย้ำเตือนให้อยู่ให้ห่างเหตุการณ์ความรุนแรง หรือสถานการณ์ที่มีการทะเลาะวิวาทของเพื่อนในสถานศึกษา และในละแวกบ้านของตนเอง สอนให้ลูกรู้ว่าอารมณ์โกรธเป็นสภาพอารมณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับทุกคนไม่ใช่เรื่องไม่ดี แต่ต้องแสดงออกในด้านที่ถูกต้อง และบอกเล่าให้รู้โทษของการใช้ความรุนแรงและต้องรู้จักควบคุมความโกรธให้ได้เสียก่อนที่จะไปจัดการเรื่องอื่น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องอบรมให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองเพื่อเพิ่มการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสัมผัสทางกายทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นทำให้เกิดความผูกพันซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกายและจิตใจ ให้ลูกรู้จักควบคุมตนเอง มีกิจกรรมที่ดีในครอบครัวให้มากขึ้น ทำซ้ำๆ จนเกิดความเคยชิน การจัดกิจกรรมครอบครัวอบอุ่นโดยสถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานช่วงวัยรุ่น และการปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองให้มาก (สุดาพร สิ้นประสงค์, 2550 : 153)

6.3 แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธีตามหลักไตรสิกขา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตรเดช เกตุประยูร (2556 : ข) และพระอนุสรณ์ กิตติวณโณ (2561 : 237-248) เห็นว่า รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ มีเป้าหมายเพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของเยาวชน ด้านกาย วาจา และใจ ภายใต้กรอบแนวคิดตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น สมาธิ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์เพื่อพัฒนาจิตไม่ให้หวั่นไหวต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบ รู้จักข่มอารมณ์ความโกรธได้ และปัญญาเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาในหารการดำเนินชีวิตโดยปราศจากความก้าวร้าว

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา ควรมีนโยบายและสนับสนุนให้ครูนำรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท มาบูรณาการให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ควรให้ความสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการเสริมสร้างสนับสนุน หรือป้องกันและแก้ไขปัญหาในแต่ละปัจจัยดังกล่าว

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชน ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทและด้วยตัวแปรต่างๆ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). **วัยเด็กและวัยรุ่นในยุคไทยโลกาภิวัตน์ : ปัญหาทางเลือกทางออก**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม.
- จิรเดช เกตุประยูร. (2556). **วิธีระงับความรุนแรงตามแนวคิดในทางพุทธศาสนาเถรวาท**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- นพดล กรรณิกา. (2552). **สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน**. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2560. จาก <http://www.ryt9.com/s/abcp/524293>
- พรชัย ชันดี. (2553). **ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร : สุเนตรฟิล์ม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2548). **ศึกษาฝึกฝนพัฒนาตน ให้สูงสุด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์.
- พระมหามนตรี ประทุมวรรณ. (2551). **การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นมาตรการป้องกันและลดวิกฤตปัญหานักเรียนตีกัน**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- พระสรวิชัย อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2553). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ตำบลหนองหลัก อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Buddhist Education and Research*. 5(2). 253-264.
- พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์. (2561). การปฏิรูปการศึกษาให้ถูกต้องตามหลักวิถีพุทธ. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*. 18(1). 237-248.
- ยิ่งภัสสร พิมพ์สัย. (2555). ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. รายงานวิจัย. วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง.
- วิชา มหาคุณ. (2551). การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดการสร้างเครือข่าย-การส่งต่อ-การติดตามและประเมินผล เด็กเยาวชน ครอบครัว ชุมชนและสังคม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมทรัพย์ สุขอนันต์. (2546). ภัยไซเบอร์ ภัยเสียง ภัยหุ่น ภัยแห่งความเสี่ยง เอกสารในการอบรม เรื่องแนวทางด้านจิตวิทยาชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาภัยไซเบอร์ : การให้ความรู้ผู้ประกอบการเพื่อป้องกันปัญหาภัยไซเบอร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุดาพร สีนประสงค์. (2550). สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- โสภา ชูพิกุลชัย ขปีลมันท์. (2548). บุคลิกภาพและพัฒนาการแนวโน้มสู่การมีพฤติกรรมปกติหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

9. คำขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้โอกาสและสนับสนุนในการทำวิจัย และ รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยเพื่อความสมบูรณ์ของวิจัยและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนและสังคม รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด อนุโมทนาขอบคุณและขอขอบคุณคณะผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก รวมถึงการทดลองใช้รูปแบบของเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และให้การสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้